

a német szórakoztató regényírásnak. Előtte ott áll a tábla: Cave amorem! Úgyhogy tiszta szerelmi regény (ha lehet tiszta témájú írásokról beszélni) alig van. Giccs és szerelmi regény: a keskeny ösvényen még a nyugott elbeszélő-vérmérsékű Karl Friedrich Borée is minduntalan a giccsel segíti ki magát. (*Dor und der September.*)

Joe Lederer az egyetlen, aki új színeket tud hozni és hoz is. A bíráló hajlandó először azt az író-t látni benne (*Das Mädchen George*), akinek látóhatárát a szerelem zárja le, de később kénytelen a szerelem egész emberi mélységét észrevenni (*Musik der Nacht*), ami csak a Sigrid Undset korai szerelmi regényeiben jelenik meg ilyen telítettséggel. Joe Lederer a szerelem metafizikusa. Hogy ugyanakkor ügyesen eltalálja a szórakoz-

tató regény hangját is, az külön szerencséje. És a ponyva nemesedése.

*

És most előrepillantást adni? Az elején egy szellem holtpontjáról beszéltünk. Jósolni tehát egyelőre nehéz. Vagy lehetetlen. Az utak azonban lassan tisztulnak, a ma zavarai elülnek és lassan a forradalom szerencséséi is átadják a helyüket az igaziaknak. Most még csak sejteni lehet. A sejtés azonban mindig a tényérből-jóslás eszköze marad. De nehezen hihető, hogy az idő, amikor előrepillantást lehet adni, még messze van. Azt azonban már meg lehet állapítani, hogy csak földtisztulás jöhet. Amit újjászületésnek is lehetne mondani,

Thurzó Gábor.

Párisi színházi levél.

Coriolanus örök szavai, melyekkel a köztársaságot korholja, ezúttal is megtették a maguk hatását a Comédie Françaiseben, sőt annak falain kívül egész Párisban, amelyből a tanulságot legsúlyosabban a köztisztelőben álló M. Fabre, a C. F. igazgatója vonta le. Elmozdításának zavarai azonban arra minden esetre alkalmasak voltak, hogy a közönség figyelmét és érdeklődését a történelmi jelentőségű színház, sőt Páris egész színházi élete tartósan megszerezze magának. Az érdeklődést a Comédie Française-nak különben nem volt nehéz felkeltenie, hiszen csak nemrégiben támasztott meglehetősen nagy szenzációt az, hogy Molière nőalakjainak, a Célíméneknek és a többieknek ma kétségtelenül legigazibb megszemélyesítője, Cécile Sorel szabadságot kapott, hogy music hallban — még ha a Casino de Parisban is — fellépjen és ezzel az eddig

e téren verhetetlennek tudott Mistinguett komoly vetélytársa legyen. A premiéret és majdnem minden egyes előadást a lelkesedő és a korholó, a merész színházi tettnek tapsoló és a szellemesen csipkelődő kritikák és cikkek özöne kísérte. Cécile Sorel, a méltóságos nőalak, a francia klasszikus szellem és a deklamatorius stílus ragyogó megszólaltatója music hallban és revueben a star! A cikkáradatban talán legszemélyesebb a Paul Achardé, aki az Allo Parisban — e szép folyóiratnak a szerkesztője egyébként magyar származású és az egyik legnagyobb párisi könyvkiadó, a J. Ferenczi et Fils tulajdonosának a fivére — csak a «lépcsős hölgynek» nevezi Sorelt, aki egyebet sem tesz, csak száll, egyre jobban lefelé száll a lépcsőn s más már nem is hiányzik, minthogy Mistinguett hagyja oda dicsőségei színterét, a Foliest és a Comédie Françaiseben szavalja Cé-

liménet. Am a «dicső Cécile» mindezzel keveset törődik, taps- és füttyszó jól esik neki, csak minden este a színpad tündöklésébe kerülhessen. S a Casino de Parisban is csak azt műveli és úgy játszik, mint a Molière-darabokban, röpke dalocskát sem énekel és ugyanúgy szaval — ami különben minden dallal felér — csak talán többet és szabadabban mosolyog és mozog és a ruhái frissebbek és drágábbak.

S úgy látszik, Mistinguettet sem zavarja túlságosan Cécile Sorelnek e music hallba való kirándulása és az új rivális, mert a Folies Bergère ezisztendei revuejében talán kedvesebb és elbájolóbb, mint valaha. Nem is kap mást, mint tapsot, őt bizony nem füttülik ki soha. Kicsi varrólányt alakít most, aki tévesen azt hiszi, hogy megütötte a lotterián a főnyereményt és annyira rokonszenves és közvetlen, hogy mindenki el tudja felejteni az évei számát és fátyolosodó hangját és mi különösen is örülünk neki, hiszen egyik dalában Budapestről is énekel. Különben, amikor néhány héttel ezelőtt anyját eltemette, fél Páris ott sirt vele a temetésen és osztozott a fájdalomban. S akármit írnak mostanában róla Sorelrel kapcsolatban, Mistinguett már hihetőleg hű marad a Folieshoz és ő igazán nem rándul át a Comédie Françaisebe és operaénekesi törekvései sem igen vannak.

Természetesen a nagy Operában most is változó szerencséivel munkálkodnak a zenei kultúrán. A helyárok változatlanul magasak, de a közönség hűségesen kitart, csak most már mintha meg is tudná ítélni az Opera hibáit. Nemcsak áradozik a *Faust* balletja láttán, a Wagner-előadásokon fel is emeli tiltakozó szavát, ha úgy sejti, hogy azok rendezésben, előadásban, tónusban és az egész fel fogásban minden mást inkább megközelítenek, csak a wagneri szellemet

nem. Sőt ez a közönség ma már hálás is, ha a kritika hangját valamelyik harmadik vagy negyedik emeleten ülő fiatalember hallatja, amikor például a nürnbergiek második felvonásában a jó francia Hans Sachs túlságosan elvétí és csak azért igyekeznek valamicskét javítani énekén, mert odakiabálják neki felülről, hogy: Rossz volt, nagyon rossz volt! Nagy nemzeti operáik előadása kétségtelesen jobb, bár rendezésben, technikai tökéletesítésben, hanganyagban most is művészigbet nyújt az Opera Comique. Mignonja, Manonja és Lakméja fiatal tehetségek, üde hangok új betanulásával ezúttal is páratlant ad.

A könnyebb műfajú színházak imperátori trónusát még mindig Sacha Guitry üli meg. Könyvek jelennek meg már róla, mint színházi császárról és úgy is van az, hogy ma is őt-hat színházban futnak a darabjai, amelyek közül legnagyobb sikere az *I. Florestannak* van. A Variétésben, Páris egyik legrégebb, már-már történelmet jelentő magánszínházában adják ezt a zenés vígjátékot. Csupa ismert, kedvelt színész és a darabnak történelmi alapja van. Abban az izgatón érdekes korban kezdődik a mese, amikor kihunynak a császári fények és XVI. Lajos elfoglalja ősei királyi trónját. S akkor a kicsi Monaco kalandos életű fejedelme vándorszínészkedés és egyebek után szintén elfoglalhatja romantikus birodalmacsckáját, hogy székvárosában, Monte Carloban évszázadokra szórakozást és gyönyört nyújtó izgalmakat adjon a világ gazdagjainak. Az ötlet rendkívül jó, megragadja és dolgoztatja a képzeletet, a dalok kedvesek és szelidek, a párbeszédnek szellemesek és a színészek valóban kitűnőek. Ahogy mondani szokták, vérbeli párisi darab és előadás ez, nem csoda hát, ha a közönség estéről-estére megtölti az öreg színházat, ahova rozoga lépcsőkön vezet az út és tapsol a

párisi színház császáranak, Sacha Guitrynek. Ám bármilyen jó is ez az előadás, valami különleges, újszerű rendezésről, technikai csodákról a legkevésbé sem tesz tanúságot.

Az új rendezés és a színpadtechnikai csodák a jelenleg Párisban székelő Max Reinhardt varázslatának eszközei. Több emigrált német színészből — Lotte Schoenével az élükön — álló társulatával a Théâtre Pigalleban aratja már hónapok óta sikereit az elmulhatatlan *Denevérrel*. S talán ezek az első sikerek itt Párisban ragadtatták el Reinhardtot arra az újabb, kissé meggondolatlan kijelentésre, hogy a legnagyobb színművészeti alkotás mégis csak Párisban érik meg. Ez a *Denevér*-előadás nem a legnagyobb színművészeti alkotás, mégis kétségtelen, hogy ennyi szín, ennyi káprázat, ötlet és bizonyos fajta elegáns könnyedség és friss lendület még soha nem szolgált körítésül Strauss felejthetetlen dalmainak. Az újszerű előadás, a másfajta rendezés és a főszereplők idegenhangzású francia kiejtése eleivel kissé meglepte a párisiakat, aztán megszokták és ebben a nagyon modern és nagyon előkelő díszítésű színházban

elragadta Reinhardt megszálló irama. S az osztatlan sikert a franciák jelenlegi kedvező osztrákhangulata csak fokozta.

Bizony, Reinhardt is drágán adja a szórakozást, a Pigalleban meg kell fizetni a helyeket és így az egészen szegény, de a szépségre és kultúrára szomjas párisinak a Trocadéro olcsó előadásaival kell beérnie. Most is hetenként kétszer játszanak Európa legnagyobb nézőtere előtt az állami színházak művészei. S ezek az olcsó előadások a függőnynélkül való s így sokban szabadtéri lehetőségekkel számoló színpadon nagyon sokszor vetekszenek a tiszta művészetben Páris többi színházaival.

Páris most is megállóhelye a világ minden valamirevaló színészének és színtársulatának, Saljapinnak és a Kék madár-társulatnak, de ez a város ma már újra le tudja mérni mindazt, amit neki nyújtanak és valahogy minden metropolisokat járó színházlátogatónak az az érzése, hogy Berlin után most lassan, de kétségtelenül elkövetkező eredménnyel újra Páris veszi át a színművészetben a vezető és irányító szerepet.

Dénes Tibor.

A NAPKELET minden közleményeért írója felel.
A szerkesztésért és kiadásért felelős: TORMAY CECILE.
Helyettes szerkesztő: NÉMETH ANTAL.

Stephaneum nyomda r. t. — A nyomdáért felelős: IFJ. KOHL FERENC.